

NORGES BONDELAG

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Anders Huus
+47 95 79 91 91

Vår dato
17.10.2014
Deres dato

Vår referanse
14/00838-20
Deres referanse

Høring - Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket

Det vises til høringsnotat av 9. juli 2014 og utkast til ny forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket. Noen av endringene er innarbeidet som en konsekvens av føringer Stortinget gav ved behandlingen av jordbruksoppgjøret 2014. Norges Bondelag kommer i liten grad inn på disse forslagene i dette høringssvaret. Våre kommentarer er gjort med bakgrunn i en grundig høringsprosess i våre fylkeslag.

Felles eierinteresser som grunnlag for å avskjære tilskudd

I første kapittel "Bakgrunn" i høringsnotatet viser departementet til at en rekke materielle spørsmål som enten er direkte regulert i forskriften, eller er av betydning for utformingen av den, ble lagt fram for Stortinget i Prop. 106 S. Oppheving av formelle felles eierinteresser som selvstendig grunnlag for å kunne avskjære tilskudd, ramses opp som ett av fem punkter som departementet hevder Stortinget har sluttet seg til, jf. Innst. 285 S (2013-2014). Norges Bondelag mener Stortinget i behandlingen av jordbruksoppgjøret ikke sluttet seg til dette punktet, men kun ble orientert om at departementet ville foreslå en oppheving i forbindelse med høring av ny forskrift om produksjonstilskudd, jfr Prop. 106 S (2013-2014), kap 7.10.1. Vi kan heller ikke se at noen av de politiske partiene har kommet med synspunkter til dette punktet i Innst. 285 S (2013-2014) som det henvises til. At Stortinget ikke har vedtatt dette punktet underbygges ytterligere i brev fra departementet av 10.05.2014 til avtalepartene, der departementet konkluderer med:

"Departementet har vurdert at det ikke er nødvendig å forankre dette i jordbruksavtalen, men at forslaget kan sendes på høring sammen med øvrige endringer i produksjonstilskuddsforskriften".

Norges Bondelag legger derfor til grunn at Stortinget ikke har behandlet spørsmålet om formelle eierinteresser som selvstendig grunnlag for å avskjære tilskudd.

At departementet i høringsnotatet framstiller at Stortinget har vedtatt å oppheve bestemmelsen om formelle felles eierinteresser som selvstendig grunnlag for å kunne avskjære tilskudd, når de i realiteten ikke har gjort det, ser vi på som alvorlig og

Bondelagets Servicekontor AS

Postadresse: Postboks 9354 Grønland 0135 OSLO	Besøksadresse: Landbrukets Hus, Schweigaardsgate 34 C 0191 OSLO	Telefon: 22 05 45 00	E-postadresse: bondelaget@bondelaget.no
Norges Bondelag Bondelagets Servicekontor AS	Org.nr.: 939678670 Org.nr.: 985063001 MVA	Bankkonto: 8101.05.12891 Bankkonto:: 8101.05.91392	Internett: www.bondelaget.no

Vår dato
17.10.2014

Vår referanse
14/00838-20

---

misvisende. Vi frykter at flere høringsinstanser vil unnlate å mene noe om dette, da de tar for gitt at dette ikke kan endres, siden de tror Stortinget allerede har bestemt at det skal oppheves. Høringsinstansenes syn vil dermed bli avgitt på et feilaktig grunnlag.

Departementet bruker mye av høringsnotatet til å redegjøre for den skjønnsmessige forvaltningen for å vurdere om driftsfelleskap mellom foretak er så sterk at foretakene må søke produksjonstilskudd sammen eller hver for seg. Det er bra med presiseringer på dette området. Formålet med gjeldende regel om å avskjære tilskudd dersom det foreligger felles eierinteresser mellom foretak (§4a), har vært å hindre driftssamarbeid slik at en samtidig henter ut økonomiske gevinster gjennom den strukturelle innretningen på tilskuddsordninger. Det er allerede i dag utfordringer for forvaltningen å utøve skjønn mot driftssamarbeid. Norges Bondelag oppfatter ikke at departementet legger opp til noen endringer i forvaltningspraksis slik det er beskrevet i høringsnotatet, kun en presisering av momenter som skal vektlegges. Utfordringene vil fortsatt være der, til tross for departementets klargjøring i høringsnotatet. Norges Bondelag mener det vil bli flere foretak som vil kunne drive i grenseland dersom en fjerner § 4a. Dette vil øke forvaltningskostnadene og ikke innebære noen forenkling. **Norges Bondelag går i mot å oppheve § 4a** ” *Produksjonstilskudd kan ikke gis til foretak som*
a) har felles eierinteresser og som søker produksjonstilskudd til samme produksjon”

Stortinget har ved behandlingen av årets jordbruksoppgjør bestemt å avvikle særbestemmelsene for samdrifter. Dette gir isolert sett økonomiske tap for deltakere som i tillegg har egne foretak med husdyrhold. Det er urimelig at disse skal få et slikt tap. Norges Bondelag ser at en fjerning av § 4a vil nullstille tapet. Vi tror likevel det vil være mer fornuftig å endre på definisjonen av hva som er ”samme produksjon”. I gjeldende forskrift er ”samme produksjon”; husdyr, grøntproduksjon, og samme vekstgrupper slik de til enhver tid er definert i jordbruksoppgjøret. **Norges Bondelag foreslår at gruppa ”husdyr” erstattes med ”dyreslag slik de er definert i jordbruksavtalen”**. Dette innebærer at en kan ha eierinteresser i f.eks et foretak med melk og et annet med sau, men til forskjell fra departementets forslag ikke to foretak med sau.

Økologisk produksjon og parallellproduksjon

Mulighetene for en gårdbruker til å drive både konvensjonell og økologisk produksjon er brukt av departementet som argument for å fjerne § 4a. Norges Bondelag har sammen med flere andre organisasjoner påpekt et behov for å finne løsninger for økologiske produsenter, særlig innen grønt, som er avhengig av parallellproduksjon i en utviklingsfase og en markedstilpasning av den økologiske drifta. Denne problemstillingen er aktuell fordi regelverket for økologisk produksjon i Norge er underlagt EØS-avtalen. Norge Bondelag mener det må åpnes opp for å kunne ha to foretak for økologiske produsenter avgrenset til gruppa ”grøntproduksjon”, ett konvensjonelt og ett økologisk.

Grunnvilkåret om at foretaket skal drive på en landbrukseiendom

Departementet foreslår også å oppheve kravet om at foretak skal være tilknyttet landbrukseiendom, hvor landbrukseiendom er definert på samme måte som i jordloven. Departementet viser her til at gjeldende rettspraksis for eksempel åpner for at produksjon i en driftsbygning på utskilt tomt er tilskuddsberettiget, dersom den er å anse som ”vanlig jordbruksproduksjon”. Departementet mener det vil være vanskelig å oppfylle vilkåret om ”vanlig jordbruksproduksjon”, uten å være tilknyttet en landbrukseiendom, og at kravet

Vår dato
17.10.2014

Vår referanse
14/00838-20

---

derfor kan kuttes. Det er etter Norges Bondelags vurdering ikke nok at departementet i sine kommentarer tenker å legge et slikt skjønn til grunn for forvaltningen. **Vi mener det bør være et absolutt vilkår at produksjonstilskudd over jordbruksavtalen skal gå til foretak som driver jordbruksproduksjon på landbrukseiendom. Etter vårt syn skal jordbruksproduksjon være tilknyttet jordressursene, men det må fortsatt ligge et unntak for birøkt.** Vi finner det også uheldig at det i tilskuddsammenheng i dag er lempet på kravet til landbrukseiendom der jordbruksproduksjonen drives på utskilt tomt som kun har en driftsbygning eller veksthus. **Norges Bondelag går inn for en innskjerping her, og ber om at dette unntaket tas vekk. Enten må foretaket eller eiere av foretaket være tilknyttet en landbrukseiendom for at foretaket skal være berettiget produksjonstilskudd.**

Produksjonstilskudd til foretak helt eller delvis eid av aksjeselskap eller samvirkeforetak.

I gjeldende forskrift kan ikke foretak som er helt eller delvis eid av aksjeselskap eller samvirkeforetak gis produksjonstilskudd (§ 4c). Begrunnelsen har vært at det har vært vanskelig å kontrollere hvem som er eiere, og at disse også kan ha eierinteresser i andre foretak som søker produksjonstilskudd. Departementet foreslår å oppheve denne bestemmelsen. Departementet skriver ”Den gang dette skillet ble innført så man på felles formelle eierinteresser som en avgjørende indikator på at foretakene også var i et *reelt* driftsfelleskap med hverandre”. Norges Bondelag mener felles formelle eierinteresser fortsatt skal være en avgjørende indikator. En oppheving av bestemmelsen vil dessuten legge vegen åpen for en vertikal integrasjon i verdikjeden. Selv om dette vil kunne tilføre primærleddet kapital, mener vi det er sterkt uheldig både for forbruker og bonde at aktører lenger ut i verdikjeden skaffer seg kontroll over hele verdikjeden fra jord til bord. **Norges Bondelag går derfor mot forslaget om å tillate foretak helt eller delvis eid av aksjeselskap eller samvirkeforetak å motta produksjonstilskudd.**

Kjøp av avløsertjenester fra andre aktører enn Avløserlag/-ring.

Velfungerende velferdsordninger er en forutsetning for et landbruk over hele landet og spesielt viktig for rekruttering til næringa. Norske landbrukstjenester har i dag et velfungerende system for å tilby avløsertjenester med ordnede arbeidsforhold, og nært samarbeid mellom bruker og avløserlag. Norges Bondelag ser at departementets forslag vil være en mer fleksibel ordning for bonden. Bønder kan f.eks utnytte kompetansen og avløse hverandre.

Vi er imidlertid bekymret for at en slik endring vil svekke mulighetene til å opprettholde et kvantitativt og kvalitativt godt avløsertilbud over hele landet. Dette gjelder spesielt muligheten til å opprettholde et sykdomsavløsningstilbud over hele landet. Bondens behov for sykdomsavløsning oppstår i sårbare situasjoner for den enkelte bonde, og det er helt avgjørende å opprettholde strukturer som sikrer tilgang til avløser på kort varsel for å ivareta dyrevelferd og drift på den enkelte gård. Dette krever personell med bred kompetanse. For å kunne skaffe og opprettholde den nødvendige kompetansen til beredskap for sykdomsavløsning, trenger avløserlagene et stort grunnlag for å drive ferie og fritidsavløsning. En åpning for å hente inn avløsertjenester fra andre foretak, vil redusere behovet for avløsere gjennom avløserlagene.

Forslaget om å refundere ”faktiske utgifter” og ikke lenger ”lønnsutgifter” medfører at en fakturerer utførte tjeneste uten å inngå noe ansettelsesforhold. Vi mener dette kan svekke

Vår dato
17.10.2014

Vår referanse
14/00838-20

---

legitimiteten til ordningen. Det blir vanskelig å kontrollere at tjenesten som er levert er reell avløsning og knyttet til ”jordbruksforetaket husdyrdrift”. I tillegg vil departementets forslag i økende grad gi tilpasninger med innleie av utenlandsk arbeidskraft gjennom utenlandske selskaper. Erfaringer fra andre sektorer, blant annet byggebransjen, har vist at dette øker risikoen for sosial dumping, som har en betydelig omdømmemessig kostnad. Landbruket har jobbet aktivt for å forebygge sosial dumping og det er viktig for produsentene å vite at avløseren har en riktig lønn.

Ut fra en samlet vurdering kan ikke Norges Bondelag støtte forslaget om å åpne opp for avløsertjenester fra andre foretak enn Avløserlag/-ring. Vi vil derfor også opprettholde vilkåret om at tilskuddet har grunnlag i et arbeidsgiver/arbeidstaker-forhold.

Innføring av dokumentasjonskrav av avløsning ved ferie og fritid for samdrifter.

Som en konsekvens årets jordbruksoppgjør der alle særordninger for samdrifter blir opphevet, må samdrifter også dokumentere utgifter for avløsning ved ferie og fritid for å få utbetalt tilskuddet. Noe av hovedpoenget med å inngå samdrift i melkeproduksjonen er at deltakerne avløser hverandre. Flere samdrifter har mindre avløserutgifter enn dyretallet gir grunnlag for. Norges Bondelag beklager Regjeringens opplegg som medfører at mange samdrifter får et økonomisk tap.

Kravet om vanlig jordbruksdrift.

På side 9 i høringsnotatet, har departementet presisert føringer om hva som er vanlig jordbruksdrift. En mener en melkeleveranse som ligger på under halvparten av gjennomsnittsavdrått i utgangspunktet vanskelig kan karakteriseres som vanlig. Norges Bondelag vil påpeke at enkelte bønder er opptatt av å ivareta produksjon på de gamle kurasene. Dette stimuleres det til blant gjennom en egen tilskuddsordning til bevaringsverdige husdyraser. Avdrått for de gamle melkerasene, ligger i utgangspunktet langt lavere enn f.eks NRF kua, men er etter Norges Bondelags syn helt klart å regne som ”vanlig jordbruksproduksjon”. Disse foretakene må derfor ikke avskjæres fra tilskudd pga lavere avdrått enn landsgjennomsnittet.

Miljøkrav.

Ved jordbruksoppgjøret ble regelen om reduksjon i tilskudd ved manglende eller mangelfull miljøplan trinn 1, tatt vekk. I §4 i departementets høringsforslag står det:
”For å motta tilskudd etter denne paragrafen skal foretaket:

1) Ha gjødselplan og føre sprøytejournal.”

Vi oppfatter at dersom dette ikke er oppfylt, bortfaller hele tilskuddet. Dette er dramatisk dersom dette blir gjort også dersom gjødselplanen/sprøytejournalen er mangelfull. Kravene i gjødselplanforskriften er ikke tydelige, f.eks gjelder dette §3 punkt 3: *”Representative jordprøver skal i hovedsak tas hvert 4. - 8. år”* Hva er ”i hovedsak”? Hva ligger i begrepet ”ha” og ”føre” i §4 punkt 1? Er vilkåret oppfylt dersom foretaket har en gjødselplan, men jordprøvene som ligger til grunn er gamle? Eller hva om en har glemt å føre opp et sprøytemiddel i sprøytejournalen? Norges Bondelag mener det er urimelig at et foretak skal miste alt tilskudd til jordbruksareal ved mindre avvik i gjødselplan og/eller sprøytejournal. En avkorting må stå i forhold til graden av misslighold.

Vår dato	Vår referanse
17.10.2014	14/00838-20

Norges Bondelag vil anbefale at det heller settes avkortingsbeløp i forhold til arealets størrelse, og at det i rundskriv fra landbruksdirektoratet presiseres nærmere hva som regnes som mangelfullt.

Avslutning.

Utover de forhold som her er påpekt støtter Norges Bondelag forslag til ny forskrift for produksjonstilskudd og avløsertilskudd, inkludert forslaget om å innarbeide avløsertilskudd for ferie og fritid inn i forskriften.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Per Skorge

Anders Huus